

ΚΑΛΑΙ ΤΕΧΝΑΙ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ

«Τὰς γνώσεις σου μοιράζεις μὲ ὑπέροχα πνεύματα,
«Τὴν τέχνην, ὃ ἄνθρωπε, τὴν ἔχεις μόνος».

Schiller

ΙΣΤΟΡΙΑ μᾶς διδάσκει ὅτι τῆς ἐκπαίδευσης τῶν νέων τὸ ἰδανικὸν δὲν ὑπῆρξε πάντοτε τὸ αὐτό. Κατὰ τὸν Μεσαιῶνα τοῦ τοῦ ὑπῆρξεν ἡ «vita religiosa», κατὰ τὴν 17 καὶ 18 ἑκατονταετηρίδα ἡ εἰς

μόρφωσιν «ἀνθουρώπ τοῦ κόσμου, ἀνθρώπου τῶν Αὐλῶν» τείνουσα ἐκπαίδευσις. Τὸ τῆς ἐκπαίδευσης τῶν νέων ἰδανικὸν μᾶς εἶναι μῆγμα τοῦ ἰδανικοῦ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων—τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ «mens sana in corpore sano»—τὸ ὁποῖον ἦτο ὁ ἐκπολιτισμὸς, ὁ ἑξανθρωπισμὸς ἢ ὡς Γερμανὸς τις θὰ ἔγραφε «die Humanität». — Ἐκεῖ ὡς σκοπὸς τοῦ Γυμνασίου θεωρεῖται ἡ ἐκπαίδευσις τῶν νέων εἰς ἀνθρώπους καθ' ὅλα μορφωμένους, εἰς ἀνθρώπους ἐξευγενισμένους καὶ πρὸ παντός εἰς ἀτομικότητας.

Ἄλλ' ἐκπληροῦσι τὰ Ἑλληνικὰ Γυμνάσια τὸν σκοπὸν αὐτόν; Apparet it etiam cæco! Μωρὸς δὲ μόνον ἡ ὁ περὶ τῶν ἰδιωτικῶν μόνον αὐτοῦ συμφερόντων φροντίζων, θὰ δυνηθῆ νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι τὸν σκοπὸν τοῦ τοῦ Γυμνασίου ἐκπληροῦ, ἐφ' ὅσον οὐδὲν ἄλλο ἢ Συντακτικὰ καὶ Γραμματικὰ, Λύσεις προβλημάτων καὶ ἱστορικὰς χρονολογίας παράγει. Ἄλλὰ ἡ Κοινωνία δὲν χρειάζεται τοιαύτας ἐπιτομὰς ἐγκυκλοπαιδικῶν Λεξικῶν. Εἰς ἕκαστον εἶναι δυνατόν ἀντὶ ὀλί-

γων δραχμῶν νὰ ἀποκτήσῃ ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν τέλειον. Ἡ πολιτεία χρειάζεται ἀτομικότητας, ἀνθρώπους δι' οὓς θὰ ἡδύνατο ὁ μέλλων νὰ γράψῃ τὴν ἱστορίαν τῆς νὰ ἐπαναλάβῃ τοὺς τοῦ συγγραφέως καὶ πολιτευτοῦ Agrippa d'Aubigné (+1630) λόγους: «L'esprit savait tout art, le corps tout exercice», ἐν ᾧ διὰ τοιαύτην ἐκπαίδευσιν — οἷα ἡ παρ' ἡμῖν — δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ γράψῃ ἢ τὰ ἀκόλουθα: Ἡ Ἑλληνικὴ «τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐκπαίδευσις ὑπῆρξεν εἰδὸς τι Βηθλεεμίου παιδοκτονίας» (Fontane).

Παρ' ἡμῖν ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ Γυμνάσια προσπαθοῦν μόνον ὅπως αὐξήσουν τὰς γνώσεις τῶν μαθητῶν των. Ἄλλὰ τὸ Γυμνάσιον δὲν ἔχει μόνον καθαρῶς ἐπιστημονικὸν σκοπὸν. Σκοπὸν ἔχει τὴν μόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐφ' ὅσον τοῦτο ὡς σκοπὸν τοῦ ἔχει, εἶναι φοβερὰ ἀνοησία νὰ μορφώσῃ μίαν μόνον ψυχικὴν τοῦ ἀνθρώπου δύναμιν. Καὶ τοῦτο διότι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀδιαίρετος, μεταξὺ δὲ τῶν ἑξωτερικεῦσεων αὐτῆς ὑπάρχει τοιαύτη ἀλληλουχία, ὁποῖα καὶ μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ σώματος. Ἡ μερικὴ δὲ ἀνάπτυξις μιᾶς μόνης ψυχικῆς τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεως ἀποφέρει στρέβλωσιν τῆς ψυχῆς, καθὼς καὶ ἡ μερικὴ ἀνάπτυξις σωματικοῦ τινος μέλους αὐτοῦ, κακοσηματισμὸν τοῦ ὅλου σώματος του θὰ ἐπέφερε. Αἱ γνώσεις εἶναι ἀναμφιβόλως πολύτιμον κτῆμα, ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἔπεται ὅτι καὶ μόρφωσις, συλλογὴ γνώσεως. Μόρφωσις εἶναι χρησιμότης διὰ τὸ ἐπάγγελμα. Μόρφωσις εἶναι ἱκανότης πρὸς ἀπόλαυσιν τοῦ τεχνητῶς καὶ φυσικῶς ὡραίου. Μόρφωσις τέλος εἶναι δύναμις ἐν τῷ ὑπομένειν καὶ πάσχειν. Διὰ νὰ μορφωθῆ δὲ οὕτω ὁ ἄνθρωπος, ἔχει ἀνάγκη—ἐκτός τῆς ἀναπτύξεως τῆς νοητικῆς αὐτοῦ δυνάμεως—

